

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

27^E JAARGANG

WOENSDAG 25 FEBRUARI 1942

No. 1362

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

Zoeven verschenen:

DE BELEGGINGEN DER BIJZONDERE SPAARBANKEN IN NEDERLAND

door

Dr. J. R. A. BUNING

32ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

PRIJS f 3.65

(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 2.75)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**
ROTTERDAM-AMSTERDAM-S GRAVENHAGE

KAPITAAL EN RESERVE
f 62.000.000

SAFE LOKETTEN
TER BERGING VAN WAARDEN

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Openbare werken en
Conjunctuurbeweging:

door **Dr. Ir. A. Baars**

PRIJS f 2.10*

Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50.

In den boekhandel verkrijgbaar

**UITGAVE: DE ERVEN
F. BOHN N.V., HAARLEM**

Wat is de

HOLLERITH Boekhoud- en Statistiek-DIENST

Deze dienst vormt een afdeling van ons bedrijf, die over een uitgebreide, moderne WATSON Machine Installatie (HOLLERITH Systeem) beschikt, alsmede over een staf van deskundig bedienend personeel, om **alle administratieve werkzaamheden en statistieken**, tegen een redelijk tarief, feilloos en snel volgens het HOLLERITH Systeem uit te voeren.

Vraagt nadere inlichtingen aan de:

WATSON BEDRIJFSMACHINE MAATSCHAPPIJ N.V.

HOOFDVERTEGENWOORDIGING VOOR NEDERLAND DER
INTERNATIONAL BUSINESS MACHINES CORPORATION te
NEW-YORK..

Frederiksplein 34, Amsterdam C — Telef. 33656-31856

R. Mees & Zoonen

Ac. 1730

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
S-GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN

BEHANDELING VAN ALLE

BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE

ASSURANTIËN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

69 KANTOREN IN NEDERLAND

Aan- en verkoop van effecten
Adviezen in zake belegging
Bewaarneming

Nieuwe belastingbesluiten geven nieuwe **BELASTINGMOEILIKHEDEN**

Daarom is voor U van belang

DE **BELASTING** MAANDBLAD GEWIJD AAN **CONSULENT** BELASTINGVRAAGSTUKKEN

Waarvan de prijs slechts f 4.— per jaar bedraagt

PROEFNUMMER

OP AANVRAAG

ADMINISTRATIE:

LAAN VAN MEERDERVOORT 1a
DEN HAAG.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ **H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM**

Onze speciale afdeling: Drukwerk voor contrôle en administratie, levert alle voorkomend drukwerk op dit gebied concurrerend, snel en accuraat.

Uitgifte-apparaten in groote verscheidenheid van werkwijze en capaciteit naar de behoeften van elk bedrijf. Onze terzake-kundige staf is te allen tijde voor gratis advies te Uwer beschikking.

Tel. 69300
(3 lijnen)

Ter vervanging van haar door brand verloren gegane voorraad nummers van Economisch-Statistische Berichten en Economisch-Statistisch Maandbericht van den jaargang 1940, zou de redactie het zeer opprijs stellen, indien de lezers, die hun exemplaren kunnen missen, deze aan haar zouden willen afstaan.

Zooeven verschenen:

Derde Gewijzigde Druk

van

**Egalisatiefondsen
en Monetaire Poli-
tiek in Engeland,
Nederland en de
Vereenigde Staten**

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10

(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Laat Uw JAARGANG

inbinden!

Stort f 0.75 op giro 5858 ten name van H. A. M. Roelants, Schiedam met vermelding: Band E.-S. B. 1941 en U ontvangt, zoodra de oplaag gereed is, franco per post Uw band toegezonden.

Bij franco opzending van Uw jaargang aan

**H. A. M. ROELANTS
SCHIEDAM**

onder gelijktijdige storting van f 2.40 op giro 5858, ontvangt U, zoodra de banden gereed zijn, Uw jaargang keurig gebonden franco huis terug.

(Uitvoering van den band linnen rug, verder stevig beplakt bord)

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 25 FEBRUARI 1942

No. 1362

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:

H. W. Lambers (Zwartewaal).

Redactie en administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408..

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20.85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

	Blz.
De Kapitalisatie bij naamlooze vennootschappen door J. Brands	88
De vischvoorziening van West- en Midden-Europa door A. G. U. Hildebrandt	90
Na het vervallen van de couponbelasting door Mr. H. F. R. Dubois	93
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	93
Statistieken.	
Wisselkoersen — Bankstaten.....	94

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Van de *geldmarkt* valt in het geheel geen nieuws te melden. De beschikbare middelen blijven de behoeften van de Schatkist overtreffen, en dat surplus-aanbod op de geldmarkt zal blijven aanhouden en een neiging tot accentuering vertoonen, zoolang uit hoofde van de stijging der buitenlandsche wisselportefeuille en der „diverse rekeningen” meer geld aan de markt wordt toegevoerd dan de stijging der biljettencirculatie absorbeert. De omvang van de financieringsbehoeften van de Schatkist staat daar eigenlijk min of meer buiten. Op den duur immers (behoudens dan den invloed van overheidsuitgaven op den chartaalgelds-omloop) financieren de schatkistbehoeften zichzelf via de depositocreatie. Een overschot van geldaanbod boven geldvraag, of omgekeerd, kan alleen ontstaan uit een dispariteit tusschen den biljettenomloop en de geldcreërende uitzettingen van de centrale bank. Sedert geruimen tijd zijn de laatstgenoemde in de meerderheid boven de toeneming der circulatie, maar tot voor kort was daar nog de corrigerende factor van de overheveling van schatkistfinanciering van centrale bank naar open markt. Nu die factor is uitgewerkt, moet langzaam maar zeker de overvloed op de geldmarkt toenemen, moeten de „saldi van anderen” aangroeien, en daarmee voor de banken weer het probleem der overvloedige, „werkeloze”, liquiditeiten ontstaan, zooals in de jaren 1937—'38.

Op de *obligatiemarkt* is de stemming deze week voor het eerst na geruimen tijd minder gunstig geweest. De meeste koersen hadden van eenige reactie te lijden; de gestaffelde leening kwam zelfs op den laatsten beursdag een oogenblik onder de 95 pCt., de nieuwe 3½ pCt.-leening daalde tot beneden de 97½ pCt., en zoo waren ook de koersen der andere leeningen naar verhouding lager. De 4 pCt.-leening 1941 daarentegen lag wat vaster in de markt, een verschijnsel, dat een min of meer logisch pendant vormt van de koersdaling der leeningen met lager rentetype. Immers de lage koers voor de 4 pCt.-leeningen hing direct samen met de mogelijkheid van conversie. De kansen daarop dalen, wanneer het koerspeil der 3½ en 3 pCt.-leeningen omlaag gaat, zoodat voor de 4 pCt.-obligatiën een tendens, omgekeerd aan de andere leeningen, rationeel is.

Een duidelijke aanleiding voor de ietwat zwakkere houding van de obligatiemarkt valt niet te noemen. Wellicht zou men van een psychologische reactie op de oorlogsgebeurtenissen in het Verre Oosten kunnen spreken. Indische obligatiën met staatsgarantie waren ook weer meer aangeboden en ondergingen een behoorlijke koersdaling.

Ook op de *aandeelenmarkt* waren Indische aandelen zeer sterk aangeboden, en het koerspeil onderging een zeer heftige reactie, die feitelijk de geheele week door onverminderd aanhield.

Tegenover vrij omvangrijk aanbod stond slechts beperkte vraag.

Verscheidene fondsen zijn thans aangeland op een koerspeil, dat rond één derde van dat van begin December behoort.

DE KAPITALISATIE BIJ NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN¹⁾.

De N.V. is ontstaan als vennootschap van commanditaire deelhebbers in eenzelfde onderneming, toen omstreeks 1600 de behoefte aan groote kapitalen ontstond voor de riskante zeevaart in den verren handel. Bij het uitgroeien der onderneming vormde zich het belangrijke beginsel der beperkte aansprakelijkheid der deelhebbers.

Na de actiën-compagnieën, gesticht in de 17de eeuw, welke alle een min of meer publiekrechtelijk karakter hadden en waarvan de voornaamste door den Staat werden opgericht en met een monopolie begiftigd, volgde in de 18de eeuw het oprichten van actiën-compagnieën in grooten getale, welke een ander karakter hadden. Wel bleef de Overheid bij de oprichting in belangrijke mate invloed uitoefenen, doch het vereischte, dat de compagnieën ten algemeenen nutte moesten strekken — den vijand afbreuk doen, kolonisatie bevorderen, e.d. — kwam te vervallen.

Winstbejag voor de aandeelhouders werd als gerechtvaardigd doel erkend; het kapitaal — anders dan vroeger — van tevoren vastgesteld en verdeeld in aandelen van gelijk bedrag. Alle aansprakelijkheid der deelhebbers boven het bedrag der intekening werd uitdrukkelijk uitgesloten²⁾.

Onze oudste, nog bestaande, N.V., de Maatschappij van Assurantie, Discontoeering en Beleening der Stad Rotterdam. Anno 1720, werd in 1720 opgericht, het jaar van den windhandel in actiën.

Tusschen 1770 en 1810 had de oprichting van vele actiën-sociëteiten plaats, buiten elke medewerking van de Overheid om. Het meerendeel werd opgericht tot uitoefening van het verzekeringsbedrijf. In de 19de eeuw kwamen de aandelen aan toonder.

Zoo is de N.V. in den loop van twee eeuwen zeer geleidelijk en op natuurlijke wijze tot ontwikkeling gekomen.

Bij de invoering van de nationale wetgeving in 1838 werd de N.V. nog beschouwd als een bijzonder soort van maatschap. In 21 artikelen werd de materie in het Wetboek van Koophandel geregeld. Deze regeling liet groote vrijheid voor de N.V. Door deze vrijheid kon de N.V. zich ontwikkelen tot den ondernemingsvorm bij uitnemendheid.

Het ondernemingswezen heeft zich in de 19de en de 20ste eeuw buitengewoon ontwikkeld; de organisatie der onderneming vereischt een doelmatigen rechtsvorm, en daaraan voldoet in het algemeen de N.V. in bijzondere mate.

Meer en meer is de groote, zich ontwikkelende, onderneming een zelfstandig instituut geworden, met een eigen karakter, met eigen belangen, die eigenlijk los staan van oprichters of juridische eigenaren. Deze ontwikkeling speelt zich af binnen het kader der N.V. De 19de en de 20ste eeuw zag in het bijzonder de kolossale opkomst van de industriele onderneming en den uitgroei daarvan tot concern, en van de groote financiële instituten, die eveneens tot concernvorming kwamen. Indien hiervoor geen passende rechtsvorm beschikbaar was geweest, zou deze ongetwijfeld in het leven zijn geroepen. De groeikracht dezer economische lichamen staat los van den rechtsvorm, doch uiteraard kan de juridische regeling den uitgroei vergemakkelijken of belemmeren.

Het kartel- en trustverschijnsel geeft hiervan een illustratie. De uitgroei naar groote economische eenheden wordt niet verhinderd door wettelijke hindernissen, maar wel ontstaan, onder invloed van de rechtsverhoudingen, organisaties van uiteenloopenden aard. Bij vrijheid van vorm ontstaat door overmaat van concurrentie, bij economische vrijheid en marktontwrichting, als eerste ordeningsvorm het kartel. Verhindert het nationale recht dit, zooals in Amerika het geval was, dan werken wel dezelfde originele krachten tot samenbinding, maar de vorm is anders: het trustverschijnsel treedt op.

¹⁾ Eerste gedeelte van een inleiding voor den Vijftienden Jaarlijkschen Verzekeringsdag der „Vereniging voor Verzekerings-Wetenschap”.

²⁾ Mr. E. J. J. van der Heyden, „Handboek voor de Naamlooze Vennootschap naar Nederlandsch Recht”.

Zou de N.V. niet in ons rechtsstelsel zijn opgenomen, dan zou toch de groote onderneming met het onpersoonlijke karakter tot ontwikkeling zijn gekomen, maar op andere wijze. De vrijheid, die aan de N.V. werd gelaten, heeft in hooge mate den natuurlijken ontwikkelingsgang bevorderd. Daarbij is het meest naar voren gekomen de scheiding tusschen leiding en kapitaalverschaffing, waarop de N.V. in het bijzonder is ingesteld.

Uiteraard moest de investering van groote kapitalen in kostbare installaties, in groote productie- of verkooporganisaties, in het opbouwen van een naam als betrouwbare instelling op financieel gebied, leiden tot het stichten van zelfstandige instituten. De onderneming moet blijven voortbestaan, terwijl geslachten van belanghebbenden wisselen. De onderneming krijgt een eigen karakter, eigen belangen en eigen ontwikkelingskrachten.

Deze onderneming kent dan verschillende belanghebbenden:

1. de leiders;
2. het personeel, welks economisch bestaan ermede samenhangt;
3. de kapitaalverschaffers, waaronder de aandeelhouders: juridisch de eigenaren, economisch een bijzondere groep van crediteuren;
4. de fiscale Overheid;
5. de Overheid, als leidster van de ordeningspolitiek.

Kenmerkend voor het veranderde karakter der N.V., die zich van overeenkomst tusschen personen, op winst bedacht, heeft ontwikkeld tot zelfstandige economische figuur, is bijvoorbeeld het systeem van reserveeren: de dividendstabilisatie. Typisch is het streven van het bestuur zich een blijvend invloed te verzekeren door invoering van de oligarchische clause in de statuten.

Tenslotte is ook de fiscus belangstelling voor de naamlooze vennootschap gaan toonen; eerst waren zijn eischen matig, maar deze zijn in zeer sterke mate gestegen.

De moderne onderneming in N.V.-vorm is inderdaad een zelfstandig instituut geworden, waarbij verschillende groepen groot belang hebben. Hieronder is de fiscus in de voorste rij komen te staan; men kan wel zeggen, dat hij in feite de plaats van den grootsten deelhebber heeft ingenomen.

De onderneming, zelfstandig lichaam in economisch opzicht, staat echter niet los van den rechtsvorm. Bij de regeling der N.V., zooals deze in ons land gold en geldt, levert dat weinig bezwaren op. Er zijn weliswaar eigenaardigheden, die echter niet bezwaarlijk zijn: namelijk een N.V. kan niet door één persoon worden opgericht; geen winst mag worden uitgekeerd, zoolang vorig verlies niet is ingehaald; aandelen mogen niet beneden pari worden uitgegeven; en: er is een *nominaal kapitaal*.

Het nominale kapitaal der naamlooze vennootschap.

Voor zoover de inbreng der aandeelhouders bestemd is om voor *werkkapitaal* te dienen, is er geen bijzondere aanleiding om de waarde van den inbreng op het moment van inbreng te fixeeren, en verder vast te houden aan een nominaal vermogen van die grootte onder den naam van aandelenkapitaal.

Anders is het met het vennootschappelijk kapitaal als *waarborgfonds* ten behoeve van crediteuren. Als waarborgfonds moet het als bepaalde geldsom worden gefixeerd, en dan is het ook noodzakelijk, dat deze grootheid onaantastbaar is. Dat de wetgever in 1838 dit laatste in het bijzonder naar voren heeft gebracht, is begrijpelijk, waar in de halve eeuw daarvoor in het bijzonder verzekeringmaatschappijen als N.V. werden opgericht, en voorts bijvoorbeeld de Nederlandsche Bank en de Nederlandsche Handel-Maatschappij.

Zoo bepaalde art. 53, dat bij vennootschappen van verzekering op bepaalde voorwerpen bij de akte een *maximum* zal worden bepaald, boven hetwelk op eenzelfde voorwerp niet zal mogen worden verzekerd, tenzij de vennoten het uitdrukkelijk aan het Bestuur hebben overgelaten.

Typeerend is echter vooral, dat, bij een verlies van 50 pCt. van het maatschappelijk kapitaal, aankondiging daarvan was voorgeschreven, dat bij een verlies van 75 pCt. de vennootschap van rechtswege was ontbonden, en dan volgde art. 48: „Teneinde de ontbinding in voege voorgeschreven te voorkomen, zal de akte bepalingen kunnen bevatten tot het oprichten van een reservekas, waaruit de ontbrekende penningen geheel of gedeeltelijk kunnen worden aangevuld”. Het behoeft geen betoog, dat hierbij niet is gedacht aan industriële concerns, doch in het bijzonder aan verzekerings- en credietinstellingen, waarbij het aandeelenkapitaal de functie vervult van garantiefonds.

Het nominale kapitaal moet in stand worden gehouden. Ook na de wetwijziging van 1929 is het onveranderd de eisch gebleven: geen dividend, zoolang vorig verlies niet is ingehaald; geen uitgifte van aandelen beneden pari.

Dit is zeer belangrijk geworden, toen de opkomst van de industriële onderneming een geheel nieuw gebied voor toepassing der N.V. opende, en voorts het conjunctuurverschijnsel van steeds grooteren invloed werd op de financiële organisatie der ondernemingen.

Het voordeel van een gefixeerd nominaal kapitaal is, dat vaststaat welk bedrag, als waarborg aanwezig moet blijven. In het bijzonder moet dit vaststaan als volstorting niet heeft plaats gevonden.

Veel minder van wezenlijk belang is het nominale kapitaal bij de productieonderneming, waar de inbreng der aandeelhouders voornamelijk als werkkapitaal moet dienst doen.

Hier komt meer en meer naar voren, dat het aandeel toch eigenlijk moeilijk als een bewijs van eigendom kan gelden, dat het veel meer is een vorm van een credietbetrekking, welke kan worden gewijzigd, indien bijzondere omstandigheden het noodig maken, de credietstructuur, waartoe ook het aandeelenkapitaal behoort, te wijzigen.

Hier begint het er op te lijken, dat de structuur van het nominale kapitaal ernstige bezwaren kan opleveren. Als de onderneming, na een periode van ernstige verliezen, in den toestand is gekomen, dat nieuwe geldmiddelen dringend noodig zijn, is het niet mogelijk, nieuwe aandelen zonder meer uit te geven. Immers uitgifte beneden pari is niet geoorloofd. De beneden pari uitgegeven aandelen, zouden moeten worden beschouwd als niet te zijn volgestort, zouden op naam moeten luiden, en op de aandeelhouders zou de verplichting tot volstorting blijven rusten.

Het is noodig, de dividendkansen voor de nieuw uit te geven aandelen zoodanig te verbeteren, dat zij ten minste à pari kunnen worden geplaatst. Daarvoor is het dan noodig, de rendementskansen van het oude kapitaal te verminderen, om aan de nieuwe kapitaalverschaffers het noodige surplus te kunnen geven.

Daarom zal, bij reorganisatie, vrijwel steeds blijken, dat de dividendkansen van het oude aandeelenkapitaal veel meer worden ingeperkt, dan dat men zou kunnen spreken van het in overeenstemming brengen met den feitelijken, reeds bestaanden, toestand. Het oude kapitaal wordt niet afgestempeld om den werkelijken toestand tot uitdrukking te brengen; het wordt tot op een veel lager bedrag stempeld, om de nieuwe kapitaalverschaffers extra kansen te kunnen aanbieden.

Juist door de organisatie met het nominale kapitaal krijgen aandeelhouders bij reorganisatie veelal nadeelen toegeschoven, die bij een anderen organisatievorm misschien te vermijden zouden zijn geweest.

Het spreekt vanzelf, dat bij dezen anderen organisatievorm wordt gedacht aan aandelen zonder nominale waarde, aan „stock without par value”, voor het eerst toegelaten in den Staat New-York in 1912 en sindsdien in de meeste Staten der Vereenigde Staten.

Op de constructie van aandelen zonder nominale waarde wordt veelal critiek uitgeoefend, en het kan niet worden ontkend, dat het verschijnen ervan op groote schaal nogal eens gepaard is gegaan met speculatieve uitwassen op de effectenmarkt.

Ook het ontstaan heeft een niet onbedenkelijke oorzaak. De promotor, die de onderneming in het leven heeft ge-roepen, is aansprakelijk voor het opwegen van het reëel actief tegen de kapitalisatie. Bij aandelen zonder nominale waarde is er enkel de verplichting tot betalen van een bepaalde som per aandeel, zoodat de promotor verder van positieve aansprakelijkheid is ontheven.

Toch heeft het aandeel zonder nominale waarde voor de industriële onderneming stellig voordeelen. In het bijzonder wordt de bedreiging met reorganisatie voor den aandeelhouder geringer. Immers kan, indien er dringend nieuw geld noodig is, uitgifte van aandelen tegen lage prijzen plaats vinden. De aandelen zijn van tijd tot tijd te plaatsen tegen de actueele waarde.

Eigenlijk is deze constructie bij de industriële onderneming logischer dan die met nominaal kapitaal.

Kapitalisatie.

Het woord kapitalisatie treft men in onze wet op de N.V. niet aan. Het gebruik van dezen term is overgekomen uit Amerika, waar de promotor een groote rol heeft gespeeld bij de oprichting van talloze ondernemingen, en waarbij de kapitalisatie op basis van den „earning power” tot uitdrukking brengt, wat de totale kapitaalwaarde der onderneming zal zijn op grondslag van de te verwachten opbrengst in de toekomst.

De kapitalisatie omschrijft, op welke wijze en onder welke voorwaarden het duurzaam aan de onderneming verstrekte vermogen is verkregen, zij leert de nominale waarde van het uitstaande aandelen- en obligatie-kapitaal kennen. Bij „kapitalisatie” heeft men dus te denken aan het geheel van voorwaarden, die gelden bij de kapitaalverzekering op langen termijn, en met name aan de nominale grootte der bedragen.

Bij de eenmanszaak of de firma heeft men het kapitalisatie-probleem niet. Wel kan daar bestaan het vraagstuk der kapitaalverzekering; niet dat der kapitalisatie.

Bij productie-ondernemingen in N.V.-vorm bestaat het kapitalisatie-vraagstuk, en daar doen zich ten aanzien van bedragen, soort der kapitalisatie, en in het algemeen ten aanzien van de winstverdeling, ingewikkelde problemen voor. Niet alleen bij oprichting kan het voorkomen, dat het werkelijk vermogen ver beneden het nominale kapitaal blijft. Het kan zich ook voordoen na reeksen van verliesjaren, en tevens bij snelle uitbreiding door emissie en dividend in aandelen tijdens een „boom”periode. Reorganisatie, d.w.z. terugbrengen van het uitstaand kapitaal tot een lager nominaal bedrag, is gewoonlijk in al deze gevallen het eindresultaat.

Geen wonder, dat voorzichtige bestuurders eener onderneming zullen trachten uit dit vaarwater te blijven. Zij voeren een conservatieve financiële politiek; zij taxeren het actief op de balans laag, het passief, in voorkomende gevallen, hoog; zij voeren de open en de stille reserves zooveel mogelijk op en komen tot onderkapitalisatie, d.w.z. dat het werkelijk vermogen der onderneming ver uitgaat boven het bedrag van het nominale kapitaal. Tegenover de verdunning bij overkapitalisatie staat hier een condensatie-proces.

Voor de onderneming had deze onderkapitalisatie groote voordeelen en weinig nadeelen. De innerlijke kracht wordt opgevoerd, onvoorziene tegenslagen kunnen worden opgevangen en een politiek van stabiel dividend en stabiele aandelenkoersen, van zooveel belang ook voor andere ondernemingen dan bankinstellingen, wordt mogelijk.

De politiek van winsthouding ter reserveering kan leiden tot zelffinanciering, tot meerdere onafhankelijkheid van de kapitaalmarkt bij uitbreiding, hetgeen weer niet altijd zonder bezwaar is.

In een volgend artikel zullen deze beschouwingen verder worden uitgewerkt, meer in het bijzonder met betrekking tot het verzekeringsbedrijf.

J. BRANDS.

DE VISCHVOORZIENING VAN WEST- EN MIDDEN-EUROPA.

Inleiding.

De visscherij behoort tot de oudste takken van bedrijf. De bederfelijke aard van verse visch beperkte den afzet echter langen tijd tot een klein gebied. Niet ten onrechte vormt dan ook de uitvinding van het haringkaken één der weinige economische jaartallen in onze geschiedenisboekjes. Deze uitvinding immers maakte het mogelijk; haring zoodanig te verduurzamen, dat de opslag gedurende geruimen tijd, en het transport over grooten afstand mogelijk werden. Daar enerzijds de vraag naar visch in de Middeleeuwen groot was, terwijl anderzijds de techniek van het conserveeren van andere voedingsmiddelen van dierlijken oorsprong zeer primitief was, werd de haringvisscherij in Holland en Zeeland in de 16de en 17de eeuw van zeer groote economische beteekenis.

De overige zeevisch werd tot in de 19de eeuw versch. aangevoerd, zoodat zij slechts in de locale en onmiddellijke behoefte kon voorzien. Eerst in de tweede helft der 19de eeuw ging men natuurlijks, en nog later kunstijks, aanwenden als conserveermiddel voor verse zeevisch. De visch kon op deze wijze eenigen tijd worden bewaard. Deze verbetering der conserveeringsmethoden leidde tegen het einde van de vorige eeuw tot de opkomst der trawlvisscherij, welke wordt uitgeoefend met stoom- en motorvisschersvaartuigen, die hun bedrijf op langdurige reizen uitoefenen en waarmede groote hoeveelheden zeevisch kunnen worden aangevoerd. Aan de problemen, welke door deze moderne visscherij zijn ontstaan, is de volgende beschouwing gewijd. Voordat wij echter tot de problematiek overgaan, zullen wij een overzicht geven van de landen van aanvoer en de aangevoerde hoeveelheden van de verschillende soorten zeevisch.

De aanvoer van zeevisch.

Vóór 1940 bedroeg de West-Europeesche aanvoer van alle zeevisch ruim vier milliard kilogram per jaar, met een waarde van ongeveer 450 miljoen gulden. In totaal waren ongeveer 250.000 arbeiders direct bij de zeevisscherij betrokken. Tabel I geeft een overzicht van de zeevisch, gerangschikt naar de voornaamste soorten, aangevoerd in 1937, welk jaar representatief is te achten.

TABEL I.

De hoeveelheden der in 1937 aangevoerde vischsoorten.

Aanvoer 1937	West-Europa		Nederland		Totale aanvoer exclusief haring	
	mil- lioenen kg	pCt.	mil- lioenen kg	pCt.	West- Europa	Neder- land
					pCt.	pCt.
Haring	1.590	38	118	63	44	6
Kabeljauw	1.141	27	4	2	4	6
Schelvisch	235	6	8	4	9	12
Koolvisch	174	4	3	2	7	4
Schol	82	2	8	4	3	12
Wijting	68	2	2	1	3	3
Makreel	63	2	6	3	2	9
Leng	27	1	—	—	1	—
Heilbot	13	—	—	—	—	—
Tong	11	—	2	1	—	3
Andere soorten	768	18	35	20	31	51
Totaal	4.172	100	186	100	100	100
Totale waarde	f 428.000.000.—		f 21.000.000.—			

Uit deze gegevens blijkt, dat ongeveer twee-derde van den totalen aanvoer bestond uit haring en kabeljauw, terwijl alleen de haring reeds 40 pCt. van den totalen aanvoer bedroeg. Haring is dus door de eeuwen heen een zeer belangrijk product van de zeevisscherij gebleven! Vooral voor Nederland is de haringaanvoer ten opzichte van den totalen aanvoer zeer hoog; twee-derde van onzen

totalen aanvoer, bestaat uit; haring.

Tabel II geeft een overzicht van de vischaanvoeren in de jaren 1913, 1936 en 1937 verdeeld naar de voornaamste aanvoerlanden. Opvallend is hierbij de domineerende positie van Engeland en Noorwegen. Het verschil tusschen beide landen is echter, dat Noorwegen 90 pCt. van den aanvoer exporteert, terwijl voor Engeland daarentegen, alleen de uitvoer van haring van belang is.

Van de overige landen is de aanvoer van Duitschland en IJsland snel toegenomen; voor Duitschland uitsluitend ter voorziening in de binnenlandsche behoefte, voor IJsland in verband met den toenemenden uitvoer. Opmerkelijk is voorts, dat voor zeer gunstig gelegen landen, zooals Denemarken, Nederland en België, de zeevisscherij van betrekkelijk geringe beteekenis is gebleven. En dit wel in drieërlei zin, namelijk ten opzichte van de overige landen, welke de zeevisscherij uitoefenen, ten opzichte van de andere nationale bedrijfstakken, en tenslotte nog ten aanzien van de binnenlandsche afzetmogelijkheden.

TABEL II.

Totale vischaanvoer der West-Europeesche aanvoerlanden.

	Aanvoer in miljoenen kg			1937 in pCt. van 1913
	1913	1936	1937	
Gröot-Brittannië	1274	1117	1175	92
Noorwegen	732	1147	1035	142
Duitschland	181	569	633	349
IJsland	92	261	336	365
Frankrijk	193	275	313	162
Portugal	—	199	192	—
Nederland	147	160	186	126
Zweden	73	110	119	164
Denemarken	65	83	85	130
België	13	37	35	269
Andere landen	16	72	63	—
Totaal	2786	4030	4172	150

Tabel III geeft een overzicht van den aanvoer van de verschillende vischgronden. Uit deze gegevens blijkt, dat van den totalen aanvoer ruim 30 pCt. afkomstig is van de Noordzee.

Eén duidelijker inzicht krijgt men echter door den totalen aanvoer te splitsen in den aanvoer van haring en overige (verse) zeevisch. Dan blijkt, dat alle haring afkomstig is van de Noordzee en de daaraangrenzende vischgronden bij IJsland en de Noorsche kust. Van de overige (verse) zeevisch is echter slechts 20 pCt. afkomstig van de Noordzee; hiervoor zijn de verafgelegen gronden van groot belang.

Dit visschen op grooten afstand van de aanvoerhaven, bij IJsland en het verre Noorden, is na 1910 van steeds grootere beteekenis geworden. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in de toenemende vraag naar visch, waarin de Noordzeevisscherij niet kan voorzien, eenerzijds, doordat het productievermogen van de Noordzee

TABEL III.

Overzicht der vischgronden.

1937	Totale aanvoer		waarvan				Percentage haring van de totale vangst per vischgrond
	mil- lioenen kg	pCt.	haring		verse zeevisch		
			mil- lioenen kg	pCt.	mil- lioenen kg	pCt.	
Noordzee	1499	36	986	62	514	20	66
Oostzee	160	4	72	5	88	3	4
Iersche Zee	237	6	49	3	188	7	2
IJsland en Faroer	749	18	234	15	514	20	31
Noorsche Kust en Lofodden	726	17	246	15	480	19	34
Barentssee	257	6	—	—	256	10	—
Spitsbergen en Bereneil.	144	3	—	—	144	6	—
New-Foundland	95	2	—	—	95	4	—
Golf v. Biscaye	66	2	—	—	66	2	—
Portugeesche kust	159	4	—	—	159	6	—
Overige vischgronden	80	2	3	—	78	3	—
Totaal	4172	100	1590	100	2582	100	—

daarvoor te klein is, anderzijds, doordat tengevolge van overbevissing de vischstand van de Noordzee aanzienlijk is achteruitgegaan.

Wij zullen thans in een tweetal achtereenvolgende artikelen enkele actuele problemen der zeevisscherij nader bespreken, en wel:

1. De overbevissing van de Noordzee.
2. De economische betekenis van de verschillende vischgronden voor de aanvoerlanden.
3. Het verschil in economisch karakter der Noordzee- en der verre visscherij.
4. De toekomst van de West-Europeesche zeevisscherij.
5. De positie van Nederland.

In dit artikel zullen voornamelijk de problemen, ontstaan door de overbevissing der Noordzee, nader worden belicht.

De overbevissing van de Noordzee.

Onder overbevissing verstaat men het te intensief visschen, en wel zoo intensief, dat de vischstand, de „stock”, achteruitgaat, waardoor tenslotte een heel gebied kan worden „doodgevischt”. Overbevissing is dus een vorm van roofbouw. Aanvankelijk komt overbevissing niet tot uiting in vermindering van de aangevoerde hoeveelheid, integendeel, deze kan zelfs geruimen tijd aanzienlijk toenemen! Een typisch kenmerk van overbevissing is echter het in toenemende mate aanvoeren van jonge visch, hetgeen tot uiting komt in het kleiner worden van de ter markt gebrachte zeevisch. Tenslotte bestaat de aanvoer dan in aanzienlijke mate uit visch, welke nog niet geslachtsrijp is en dus nog niet aan de voortplanting heeft kunnen deelnemen.

De invloed van de wijze van visschen.

Het vraagstuk van de overbevissing is op het eerste gezicht een probleem van technischen aard, indien men namelijk beschouwt de wijze, waarop de visch wordt gevangen. In werkelijkheid is het echter een economisch vraagstuk, dat samenhangt met de vraag naar visch en met den economischen toestand van de visschersvloot. Twee van de oudste *vischmethoden* zijn het drijfnet voor de haringvisscherij en de beug voor de visscherij op verse zeevisch. Het haringdrijfnet is een verticaal in zee drijvend net, waarin de haring met de kieuwen verstrikt raakt, en aldus wordt gevangen. Indien men de maaswijdte voldoende groot neemt, zwemt de voor het verbruik nog te jonge visch door de mazen van het net heen en blijft aldus gespaard.

De beugvisscherij wordt uitgeoefend met lange, van levend aas voorziene, lijnen, waarmede alleen de groote exemplaren worden gevangen, zoodat de jonge visch gespaard blijft. Drijfnet- en beugvisscherij zijn dus voor het beschermen van den vischstand een wel zeer geschikte wijze van visscherij.

Reeds vroeg, en wel voornamelijk langs de kust, ging men echter de visscherij uitoefenen met een schrobnet. Als schrobnet gebruikte men eertijds den boomkor. Dit is een net, dat den vorm heeft van een geopenden zak, welke, opgehouden met een meterslangen boom, door een zeilvaartuig over den bodem wordt geschrobd. Ook bij dit net is de maaswijdte van grooten invloed, want deze kan zoodanig worden genomen, dat de te jonge visch grootendeels ontsnapt.

Het is echter duidelijk, dat het schrobnet voor het behoud van den vischstand gevaar kan opleveren, indien de visscherij ermede zeer intensief wordt uitgeoefend. Door het sleepen van het net over den grond wordt eenerzijds het voedsel van de visch op den zeebodem gekneusd of gedood, en bestaat anderzijds de kans, dat in den paartijd het vischbroed wordt vernietigd.

Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat er reeds in vroeger eeuwen, met name van de zijde van de beugvisschers, verzet kwam tegen de schrobnetvisscherij, waaraan de al of niet vermeende achteruitgang van den

vischstand werd toegeschreven. Reeds in 1676 vaardigden de Staten van Holland verbodsbepalingen uit tegen het visschen met het schrobnet, welke echter niet strikt werden nagekomen.

In de tweede helft van de 19de eeuw kon echter het afzetgebied voor visch aanzienlijk worden verruimd, tengevolge van de ontwikkeling van het snelvervoer te land en van de toepassing van ijs als conserveringsmiddel. Om aan de toegenomen vraag te kunnen blijven voldoen, werd toen ook in de visscherij de stoommachine in toepassing gebracht en de schrobnetvisscherij met zeilvaartuigen vervangen door de trawlvisscherij met stoomvaartuigen. Zonder op de technische details verder in te gaan, kunnen wij vaststellen, dat de vangcapaciteit van het trawlnet aanzienlijk grooter is dan van de oude vischnetten.

De mede hierdoor intensievere visscherij behoeft echter niet noodzakelijk tot overbevissing te leiden; het uitdunnen van den vischstand is zelfs tot op zekere hoogte voordelig: overbevolking wordt voorkomen, waardoor de voedselpositie gunstiger wordt en de visch sneller groeit. Teneinde aan de toenemende vraag naar verse visch te kunnen blijven voldoen, ging men, behalve tot een verbetering der vangstmethoden, ook over tot het opzoeken van rijkere vischgronden. Dit bracht met zich: het visschen op grootere diepte, onder minder gunstige weersomstandigheden en op grooten afstand van de aanvoerhaven, hetgeen een grooter vaartuig met een grooter machinevermogen vereischt. Indien echter de reederij economisch niet in staat is het modernste materiaal aan te schaffen, is zij gedwongen met verouderde schepen op de oude vischgronden te blijven visschen.

Teneinde de concurrentie met moderne vaartuigen, welke kunnen visschen op de verder afgelegene rijkere vischgronden, te kunnen volhouden, gaat de visscher de mazen van zijn trawlnet verkleinen en andere middelen toepassen om nog zooveel mogelijk te vangen. Daardoor wordt de visscherij op deze gronden spoedig te intensief uitgeoefend, waardoor de visch niet meer voldoende kan opgroeien en nog slechts jonge visch wordt gevangen.

Tenslotte wordt dan nog slechts in hoofdzaak voor menselijke consumptie te kleine visch gevangen en gaat de visscher over tot de zgn. pufvisscherij, in het bijzonder op de broedplaatsen van visch. De vangst is dan vrijwel geheel bestemd voor de vischmeelfabrieken.

Deze opzettelijke pufvisscherij, waarvan de te kleine visch niet een onvermijdelijke bijvangst is, is dus zuiver roofbouw. De practijk heeft dan ook geleerd, dat, doordat een visschersvloot verouderd is, in betrekkelijk weinig jaren voorheen rijke vischgronden „doodgevischt” zullen worden.

Thans zal de mate van overbevissing van de Noordzee worden toegelicht aan de hand van gegevens over één der belangrijkste Noordzeevisschen: de schelvisch.

De samenstelling van den aanvoer van Noordzee-schelvisch te IJmuiden was in de jaren 1936 tot en met 1938 als volgt:

		in 1000 kg	
groot schelvisch	50 cm en daarboven	370	2 pCt.
groot-middel schelvisch	44—50 cm	421	2 „
klein-middel „	37—44 cm	1.614	8 „
kleine schelvisch I „	34—37 cm	2.830	13 „
„ „ II „	30—34 cm	11.470	56 „
„ „ III „	27—30 cm	3.766	19 „
Totaal		20.471	100 pCt.

88 pCt. van den aanvoer bestond dus uit de categorie „kleine schelvisch”, dus uit het 2e en 3e levensjaar.

In deze cijfers is echter niet begrepen de aanvoer van puf, dus voor menselijke consumptie te kleine visch. In werkelijkheid bedraagt het percentage „kleine schelvisch” dan ook meer dan 90 pCt. van den totalen aanvoer van schelvisch.

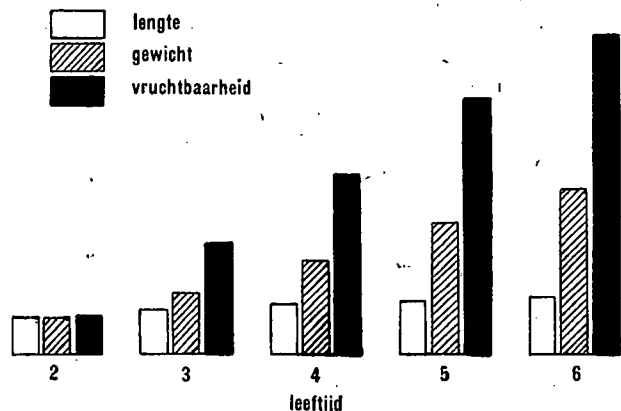
Een dergelijke overbevissing leidt niet onmiddellijk tot volledige uitputting der beschikbare „stock”. Wel vermindert de voorraad Noordzevisch, door visscherij en andere oorzaken, doch zij vermeerdert ieder jaar weer door den groei van de overblijvende exemplaren en het ontstaan van nieuwe generaties. Deze aanvulling wordt echter door de bovenomschreven wijze van visscherij elk jaar geringer.

Het is dus van belang de biologische en economische beteekenis te bepalen van het wegvangen der kleine, jonge visch, waarvoor wij de gegevens zullen ontleenen aan publicaties van D. S. Raitt en den bekenden Nederlandschen zeevisscherij-bioloog Dr. J. J. Tesch.

Grafiek I geeft eenig inzicht met betrekking tot het belang van lengte, gewicht en vruchtbaarheid, naar mate schelvisch ouder wordt. Uit deze grafiek-blijkt wel duidelijk van welk een groote beteekenis het is, de jonge visch te ontzien. Immers het gewicht neemt bij het ouder worden zeer veel sneller toe dan de lengte van de visch.

GRAFIEK I.

Het verloop van lengte, gewicht en vruchtbaarheid van Noordzeeschelvisch in verband met den leeftijd.

Bovendien leerden onderzoekingen, dat gedurende de afgelopen jaren van elke 100 schelvischen in het 1e levensjaar er nog beschikbaar waren:

in het	2e levensjaar	80
„ „	3e „	68
„ „	4e „	26
„ „	5e „	12

Het derde levensjaar van de schelvisch is dus economisch van het meeste belang. Dit blijkt ook duidelijk uit de aanvoercijfers van IJmuiden: ongeveer 75 pCt. bestaat uit de nog kleine jonge exemplaren van het 2e en 3e levensjaar, welke voor de voortplanting nog geen beteekenis heeft gehad.

Dit is dan ook de oorzaak, dat de beugvisscherij economisch niet meer mogelijk was; doordat de visch geen gelegenheid meer kreeg om op te groeien en de groote exemplaren zeer schaarsch werden.

Het behoeft dus niet te verwonderen, dat de zeevisscherijbiologen in den „Internationalen Raad voor het onderzoek der Zee” de overbevissing der Noordzee reeds vele jaren bestudeeren en sinds lang aandringen op beschermende maatregelen. Als zoodanig noemen zij:

1. een *minimum-maaswijdte*.

Proefnemingen met netten met een maaswijdte van 7 cm leerden, dat, bij een lengte van 23 cm van elke 100 schelvischen er 75 door de mazen van het net ontsnappen, terwijl er 25 gevangen worden en als onvermijdelijke bijvangst zijn te beschouwen. Bij een lengte van 26 cm ontsnapt nog de helft door de mazen van het net. Neemt men de maaswijdte grooter, dan ontsnapt een overeenkomstig grooter deel van de kleine visch.

De commercieele belangen van de reederij stellen echter weer een grens aan de minimum-maaswijdte.

2. een *verbod van aanvoer van ondermaatsche visch*.

Dit is het complement van het eerste voorstel om ont-

duikingen van de minimum-maaswijdte te voorkomen.

3. het *bevorderen van bepaalde vischmethoden*.

Het bevorderen van de snurrevaadvisscherij, een methode van visschen, waardoor de vischstand zoo weinig mogelijk wordt benadeeld.

Deze methode wordt in hoofdzaak door de Denen toegepast, doch bij voldoende ervaring is het een zeer economische en — daar zij alleen overdag kan worden uitgeoefend — voor de opvarenden zeer gemakkelijk uit te oefenen visscherij.

4. het *bevorderen van het visschen met moderne schepen*.

Aan de door de biologen voorgestelde maatregelen voegen wij als vierden, economischen, maatregel toe: het bevorderen van het uitoefenen van de visscherij met het modernste materiaal.

Immers elke reeder en visscher weet, dat de aanvoer van te veel kleine jonge visch den vischstand zeer ongunstig beïnvloedt. De over het algemeen *geringe kapitaalcracht* maakt het echter niet mogelijk de kostbare nieuwe vaartuigen en materialen aan te schaffen, waarmede het mogelijk is verder afgelegen rijkere vischgronden te gaan exploiteeren. Dientengevolge is men gedwongen met oude vaartuigen op de oude vischgronden te blijven werken met alle nadeelige gevolgen van dien, tenzij er een voorlichtings- en financieringsinstituut aanwezig is, hetwelk op zakelijke basis de moeilijkheden ondervangt.

Na den vorigen oorlog bleek de vischstand van de Noordzee zich volkomen te hebben hersteld, waardoor de vangst in de eerste na-oorlogsjaren groote hoeveelheden visch leverde. De aan geen regels gebonden visscherij heeft dit herstel echter in weinige jaren teniet gedaan.

Wel werd de overbevissing van de Noordzee door de biologen druk besproken, doch het duurde tot 1933 alvorens Engeland, op grond van de „Sea Fishing Industry Act 1933”, voorschriften gaf in zake de minimum-maaswijdte van netten en minimum-maten voor visch. In 1934 volgde Duitschland met voorschriften, terwijl Nederland pas in 1938 met de eerste voorschriften kwam.

Na afloop van den huidige oorlog zal de vischstand van de Noordzee zich naar alle waarschijnlijkheid wederom hebben hersteld. De ervaring na den vorigen oorlog heeft echter geleerd, dat door te intensieve visscherij een vischgrond spoedig doodgevischt kan worden.

Om deze reden is het noodzakelijk, dat onmiddellijk na afloop van den huidige oorlog maatregelen worden genomen om den vischstand blijvend te beschermen, hetgeen de visscherij in de toekomst slechts ten goede zal komen.

De overbevissing van de Noordzee heeft betrekking op verse zeevisch, met uitzondering van haring.

De haring heeft namelijk, ofschoon in groote hoeveelheden gevangen, volgens deskundigen nog niet te lijden gehad van overbevissing.

Ook ten opzichte van de haring zal men echter beschermende maatregelen onder het oog moeten zien, in het bijzonder, omdat in de toekomst, naast de haringdrijfnetvisscherij, de haringtrawlvisserij waarschijnlijk van veel grootere beteekenis zal worden dan tot nog toe het geval was, omdat in het bijzonder in de laatste jaren vaartuigen met aanzienlijk grooter machinevermogen, welke voor deze wijze van vischvangst noodzakelijk zijn, in bedrijf zijn gebracht.

Door het nemen van maatregelen zal het mogelijk worden ongeveer de optimale productiecapaciteit van de Noordzee te bereiken. De Noordzee-„stock” is ook dan echter te gering om te kunnen voorzien in de totale vraag naar verse zeevisch van West- en Midden-Europa.

Om deze reden gingen Engeland en Duitschland, voornamelijk na 1910, er toe over verder afgelegen rijkere vischgronden, bij IJsland en in de Noordelijke Zeeën, te exploiteeren. Aan deze verre vischgronden, welke in de toekomst van nog veel grootere economische beteekenis zullen worden, zal in het volgende artikel aandacht worden besteed.

A. G. U. HILDEBRANDT

NA HET VERVALLEN VAN DE COUPON-BELASTING.

Nu na 31 December 1941 de couponbelasting, welke was ingevoerd bij de wet van 29 December 1933, Staatsblad No. 780, niet meer wordt geheven, is het wellicht nuttig een kort overzicht te geven van den levensloop van deze belasting.

In de zitting 1932—1933 van de Staten-Generaal was de heffing van een couponbelasting — waaronder dan veelal werd verstaan een belasting op de opbrengst van effecten — eenige malen ter sprake gekomen. Minister De Geer verklaarde, dat de invoering van een zoodanige belasting bij hem in ernstige overweging was, maar somde tevens een aantal bezwaren op ¹⁾. Deze bezwaren hingen ten deele samen met den aard van de heffing, die men zich voorstelde als een voorheffing van inkomstenbelasting bij de bron, zoodat later verrekening met die belasting zou moeten plaats hebben.

De door minister Oud voorgestelde couponbelasting ²⁾ had een ander karakter; zij was niet een belasting, welke later zou moeten worden verrekend, doch een zelfstandige heffing, welke als zakelijke heffing tot een laag percentage (2 pCt.) naast de andere zakelijke belastingen, de grondbelasting en de dividend- en tantiëmebelasting, alleszins verdedigbaar was.

Het voorstel-Oud bereikte met slechts geringe wijzigingen het Staatsblad; de voornaamste wijziging was gelegen in de bepaling, dat de heffing zou komen te vervallen met ingang van 1 Januari 1939 (bij de wet van 27 December 1938, Staatsblad No. 413, is deze datum vervangen door 1 Januari 1942).

De wijze van heffing der belasting

De belasting was afzonderlijk geregeld ten aanzien van de binnenlandsche en de buitenlandsche effecten. Van de binnenlandsche effecten werden getroffen die, welke niet aan dividend- en tantiëmebelasting (na 1940: winstbelasting) waren onderworpen, dus in het algemeen de binnenlandsche obligaties. De belasting, bedragende 2 pCt. van de opbrengst, werd geheven bij de bron, d.w.z. de schuldenaar van de rente was verplicht de belasting aan den fiscus af te dragen en was gerechtigd bij de uitbetaling van de rente de belasting af te houden. Uit een en ander volgt, dat het onverschillig was, wie de eigenaar der effecten was, zoodat ook niet-ingezetenen door deze heffing werden getroffen.

De opbrengst van buitenlandsche effecten (obligaties en aandeelen) was belast, indien zij toekwam aan een persoon, die hier te lande woonde of aan een lichaam, dat hier te lande was gevestigd. De belasting werd geheven bij de uitbetaling hier te lande van de coupons en dividendbewijzen. In den regel werd te dier zake een zgn. couponnota opgemaakt, waarop de belasting werd voldaan door het plakken van een couponbelasting-zegel. In gevallen, waarin de voldoening niet op deze wijze kon plaats vinden, was men verplicht tot aangifte, waarna een aanslag werd opgelegd.

Van de vrijstellingen mogen als voornaamste worden genoemd de opbrengst van de Nederlandsche staatsleeningen, waarvan bij de wet was bepaald, dat zij niet aan eenige belasting naar de opbrengst zouden zijn onderworpen, alsmede de opbrengst van Indische effecten, mits die in Indië was belast met couponbelasting of winstbelasting.

Opbrengst der belasting.

De opbrengst werd in de Memorie van Toelichting geraamd op f 6,4 miljoen per jaar. Dat deze opbrengst niet geheel is bereikt, is te wijten aan de daling van den rentestandaard, alsmede aan de vermindering van de opbrengst van buitenlandsche fondsen.

¹⁾ Gedrukte Stukken Tweede Kamer, zitting 1932-1933, No. 142.

²⁾ Gedrukte Stukken, zitting 1933-1934, No. 170.

Opbrengst van de couponbelasting. (in duizenden guldens).

1934 ¹⁾	4.720	1938	4.997
1935	5.705	1939	4.682
1936	5.778	1940	3.960
1937	6.321	1941	4.613

¹⁾ Sedert 25 Februari 1934, invoering der wet.

Derhalve in de acht jaar van haar bestaan in totaal 40³/₄ miljoen gulden.

Wijzigingen in de wet.

De wet heeft gedurende haar bestaan drie maal een wijziging ondergaan. Bij de wet van 27 December 1938 (Staatsblad No. 413) is haar duur verlengd tot 1 Januari 1942. Voorts werd bij Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën van 6 Juli 1940 ³⁾ een uitbreiding gegeven aan het begrip effecten. Door sommigen toch werd als bezwaar gevoeld, dat wel couponbelasting moest worden betaald, indien publiekrechtelijke en privaatrechtelijke lichamen (de zgn. institutioneele beleggers) bij het opnemen van geld ter voorziening in de kapitaalbehoefte meerdere gelijksoortige stukken (obligaties) uitgaven, doch niet als zij één (onderhandsche) schuldbekentenis afgaven. Bij evengemelde wijziging werden daarom onder de „effecten” ook gebracht de hierbedoelde vorderingen, indien zij in wezen dezelfde strekking hadden als obligatieleeningen.

Tenslotte werd bij artikel 44 van het Besluit van genoemden Secretaris-Generaal d.d. 26 Juli 1940 ⁴⁾ de tekst van de wet op de couponbelasting in overeenstemming gebracht met de bij dat Besluit geregelde winstbelasting.

Volledigheidshalve worde nog opgemerkt, dat, ter uitvoering van eenige bepalingen der wet, de minister van Financiën eenige voorschriften had gegeven bij de Uitvoeringsresolutie-Couponbelasting d.d. 26 Januari 1934, No. 185 (Staatscourant van 29 Januari 1934, No. 20), gewijzigd bij beschikkingen van 20 Maart 1934, No. 206, 23 Mei 1934, No. 1, 6 November 1934, No. 77 en 31 Juli 1940, No. 134, Staatscourant No. 147.

De belasting werd na het verstrijken van den geldigheids-termijn, welke 31 December 1941 eindigde, niet verlengd. Vermoedelijk werd de heffing niet in overeenstemming geacht met het toen voorgeschreven systeem van belastingheffing, dat er blijkbaar van uitgaat, dat naast de inkomstenbelasting een zakelijke belasting op obligatierenten niet juist is. Hierbij zij opgemerkt, dat van de andere zakelijke heffingen de dividend- en tantiëmebelasting ook is vervallen (de dividendbelasting zooals geregeld in het Besluit 117/1941 is een voorheffing op de inkomstenbelasting), maar dat de grondbelasting is gehandhaafd en zelfs verhoogd.

De couponbelasting heeft in de bijna acht jaren van haar bestaan weinig ernstige moeilijkheden gebracht. Slechts in enkele gevallen is een uitspraak van den Hoogen Raad noodig geweest om een geschil te beslissen. Naar verhouding heeft de wijziging van 1940 nog de meeste moeilijkheden gebracht in een vlakken levensloop.

H. F. R. DUBOIS.

³⁾ Verordeningenblad 63/1940, Staatsblad No. S 402.

⁴⁾ Verordeningenblad 83/1940, Staatsblad No. S 405.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Landbouwinventarisatie. Nadere vermelding van de data in 1942, waarop veehouders uiterlijk de periodieke opgave van hun voorraden vee en veevoeder dienen te doen, welke krachtens het Landbouwinventarisatiebesluit vereischt is. (E. V. 30/1/42, pag. 147; Stct. No. 13).

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS.			GOUDPRIJS.		
	Londen *)	N. York *)	A'dam *)	Londen *)	
16 Febr. 1942.	—	—	16 Febr. 1942..	2125	168/—
17 " 1942.	—	—	17 " 1942..	2125	168/—
18 " 1942.	—	—	18 " 1942..	2125	168/—
19 " 1942.	—	—	19 " 1942..	2125	168/—
20 " 1942.	—	—	20 " 1942..	2125	168/—
21 " 1942.	—	—	21 " 1942..	2125	168/—
22 Febr. 1941.	23 1/2	34 1/2	22 Febr. 1941..	2125	168/—
23 Aug. 1939.	18 1/2	37 1/2	23 Aug. 1939.	2110	148 6/16

*) In pence p. oz. stand. *) Foreign silver in \$c. p. oz. fine.
 *) In guldens per kg 1000/1000. *) In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCH CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)					
Belga's	30.14	7 Aug. '40	Lewa (Bulgarije)	2.30	25 Nov. '40
Zw. Francs	43.56	11 Oct. '40	Pengoe (Hongarije)	—	—
Fr. Francs	3.77	6 Mrt. '41	(oude schuld)	36.52	20 Dec. '40
Lires	9.91	3 Juli '41	Pengoe	—	—
Deensche Kr.	39.34	2 Febr. '42	(nwe. schuld)	45.89	20 Dec. '40
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Zloty (Polen)	—	—
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	(oude schuld)	35.00	28 Jan. '41
Finsche Mark	3.82	2 Juli '41	(nwe. schuld)	37.68	11 Febr. '41
Dinar (Joego-Slavië)	—	—	Lei	1.28	24 April '41
Dinar (nwe. schuld)	3.43	16 Aug. '40	Slow. Kr.	6.48	10 Juni '39
Turksche	—	—	Drachmen	—	—
Ponden	1.45 1/2	29 Dec. '39	(Griekenland)	1.26	8 Oct. '41
			Kuna	3.77	29 Oct. '41

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.

Valuta's (schriftelijk en t.t.)					
	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
16 Febr. 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
17 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
18 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
19 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
20 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
21 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 1/2	—
Laagste d.w.	—	30.11	43.63	44.81	—
Hoogste d.w.	—	30.17	43.71	44.90	—
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Febr. 1942	14 Febr. 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 4.422.097,57	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	3.348.471,06	326.404,69
Voorschotten op ult. Dec. resp. Jan. 1941/42 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de op die belastingen en op de vermogensbelasting	11.294.539,71	8.691.761,42
Voorschotten aan Ned.-Indië *)	178.471.195,43	182.363.170,23
Idem voor Suriname *)	7.459.247,74	7.680.865,66
Idem aan Curaçao *)	250.076,78	265.283,23
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	50.376.075,52	50.248.087,44
Daggeleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	94.601.331,27	105.643.615,25
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds *)	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen *)	73.634.425,20	65.574.569,01
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	f 501.927,18
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	110.106.000,—	110.106.000,—
Schatkistpromessen in omloop	1636.400.000,— *)	1622.500.000,— *)
Daggeleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	121.109.621,—	121.030.925,50
Schuld op ult. Dec. resp. Jan. 1941/42 aan de gem. weg. d. a. h. uit te keeren hoofds. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds *)	6.375.036,47	242.471,92
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. *)	255.692.815,38	279.564.734,15
Id. aan andere Staatsbedrijven *)	19.346.545,86	18.346.545,86
Id. aan div. instellingen *)	359.692.581,88	359.712.268,58

*) In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. *) Rechtstreeks bij de Nederl. Bank geplaatst nihil.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

-Verkorte balans op 23 Februari 1942.

Activa.		
Binnenl. Wissels, (Hfdbank. f	—	
Promessen, enz. (Bijbank " (Agentsch. " "	12.080 78.000	
Papier op het Buitenland	f 1.082.326.416	90.080
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgevoerd	—	
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	f 1.082.326.416 132.876.337 *) 1.888.993 12.648.792	1.082.326.416
Op Effecten enz.	f 147.414.122	
Op Goederen en Ceelen	f 147.129.963 *) 284.159	147.414.122 *)
Voorschotten aan het Rijk	—	
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.026.236.965	
Zilveren munt, enz.	7.873.803	1.034.110.768
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	—	53.626.691
Gebouwen en meubelen der Bank	—	4.000.000
Diverse rekeningen	—	155.044.308
		f 2.476.612.385
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000	
Reservefondsen	5.368.354	
Bijzondere reserves	16.583.835	
Pensioenfondsen	11.735.924	
Bankbiljetten in omloop	2.138.926.730	
Bankassigtiën in omloop	10.981	
Rek.-Courant } Van het Rijk f 2.125.142		
saldo's } Van anderen " 274.954.115		277.079.257
Diverse rekeningen	—	6.907.304
		f 2.476.612.385
Beschikbaar metaalsaldo	f 70.950.929	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	—	177.377.322
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	—	—
*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	—	55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dehings-perc.
23 Febr. '42	1.026.237	2.138.927	277.090	70.951	42,5
16 " '42	1.026.257	2.123.097	276.217	77.657	43
9 " '42	1.026.298	2.119.320	253.157	88.427	43
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
23 Febr. '42	90	—	147.414	1.082.326	155.044
16 " '42	78	—	149.314	1.057.684	160.893
9 " '42	83	—	149.033	1.048.188	140.734
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	20.648

DUITSCHER RIJKSBANK.

(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
14 Febr. 1942	77,1	348,7	20.356,7	25,0	
7 " 1942	76,9	337,1	20.509,0	21,0	
31 Jan. 1942	77,3	316,5	20.884,3	27,7	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crl.	Diverse Passiva
14 Febr. '42	147,4	1.105,4	18.515,8	2.522,9	597,9
7 " '42	151,6	1.076,3	18.675,8	2.507,1	560,1
31 Jan. '42	151,0	995,6	18.987,2	2.416,6	611,2
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening-Courant
12 Febr. '42	35.270	871	19.148	2.139	50.045	3.751	2.904
5 " '42	35.376	896	18.839	2.188	49.851	3.783	2.941
29 Jan. '42	35.215	892	18.062	2.250	49.324	3.733	2.633
22 " '42	34.994	885	17.744	2.337	49.146	3.730	2.331
15 " '42	34.719	960	17.615	2.379	49.008	3.766	2.183
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde.)

	Blz.		Blz.
Aardappelen	33, 47	Wijnbelasting	33
Accijns	33	Zaden	47, 59
Bank- en Credietwezen	33		
Bedrijfsvorm	59		
Bedrijfsorganisatie Vee en Vleesch	59		
Belastingen	33, 59		
Bindtouw	33		
Binnenscheepvaart	59		
Bouwnijverheid	47, 58		
Buitenlandsche Handel	47, 59, 75		
Chemische Industrie	58		
Deviezenverkeer	33, 59		
Dividendbeperking	59		
Drankwet	58		
Electrotechnische Industrie	58		
Fruit	59		
Gevogelte	47		
Grasland	33, 67, 85		
Grafische Industrie	58, 75		
Groenten	33		
Kaas	75		
Kamers van Koophandel	47		
Keramische Industrie	58		
Kunstmest	59		
Kwekerij	59		
Landbouw	33, 47, 59, 67, 75, 85, 93		
Landstand, Nederlandsche	33		
Melk en -producten	33		
Metalen	47, 58, 75		
Motorbrandstof	58		
Omzetbelasting	59		
Organisatie Bedrijfsleven	47		
Pacht	67		
Papier	58		
Pelterijen	58		
Pensionbedrijven	58		
Postverkeer	59		
Prijsregeling	47, 58, 75		
Radio	47		
Registratierechten	59		
Restaurants	75		
Rijwielen	47		
Slachtvee	33, 59, 67		
Spertijden Kleinbedrijf	75		
Tabak	47, 58		
Tweelandenorganisaties	59		
Tuinbouw	33, 59		
Turf	59		
Uien	33		
Varkens	59		
Vee	67		
Veevoeder	47		
Vervoerswezen	59		
Visscherij	33, 47, 59		
Vlas	59, 75		
Vleesch	59		
Voedselvoorziening	33, 47, 69, 75		

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N. E. I., onder leiding van Prof. Mr. P. Liefstinck)

28e publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N. E. I. f 1.50) Verkrijgbaar in den boekhandel

**UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM**

Tanker Freight Rates and Tankship Building

door

Dr. T. Koopmans

27e Publicatie van het Nederlandsch Econom. Instituut

Prijs:

Ingenaid **f 2.10***

Gebonden **f 3.15***

(Prijs voor donateurs en leden v. h. N.E.I. resp. f 1.50 en f 2.25)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. - Haarlem

Publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut:

1. A. J. W. RENAUD
Groot- en kleinhandelsprijzen in Nederland en België ..... (2 dln. f 5,25)*
2. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
De betrekkingen tusschen banken en industrie in België ..... (f 4,20)*
- 3a. D. C. RENOUIJ
Beschouwingen over een tolnie tusschen Nederland en België-Luxemburg - I ..... (f 4,20)*
- 3b. en 3c. D. C. RENOUIJ
Beschouwingen over een tolnie tusschen Nederland en België-Luxemburg - II (2 dln. f 4,20)*
4. Ir. A. BAARS
Het verbruik van algemeen benoodigde consumptie-artikelen ..... (f 2,35)*
5. Dr. F. L. VAN MUISWINKEL
De verzamelende graanhandel in de V.S. van Amerika, Canada en Argentinië .... (f 3,65)*
6. Dr. G. Z. JOL
Ontwikkeling en organisatie der Nederlandsche brouwindustrie ..... (f 4,20)*
7. Dr. A. J. VERHAGE
De handel in bloembollen ..... (f 3,15)
8. Dr. A. TREP
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Frankrijk ..... (f 4,20)*
9. Mej. Dr. ROSA PHILIPS
De invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der
hoofdconsumptielanden ..... (f 2,10)*
10. Ir. A. BAARS en Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Seizoensbewegingen in het economisch leven van Nederland ..... (f 1,55)*
11. Dr. J. C. M. VAN RHEE
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland ..... (f 3,65)*
12. HENRI REUHLIN M. A.
Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en overheidsfinanciën ..... (f 1,05)*
13. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Economische politiek in België in de depressie ..... (f 1,05)*
14. Dr. W. L. VALK
Conjunctuurdiagnose ..... (f 6,80* geb., f 5,25* gekart.)
15. CH. GLASZ
Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland ..... (f 1,55)*
16. Ir. J. W. BONEBAKKER
De Scheepsbouwrijverheid in Nederland ..... (f 1,55)*
17. F. WEINREB
Statistische bepaling van de vraagcurve. Toepassing op de Nederlandsche vraag naar
suiker ..... (f 3,15)*
18. Dr. E. VAN DER WIEL
De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zweden ..... (f 2,60)*
19. Dr. J. J. J. DALMULDER
On econometrics ..... (f 2,65* geb., f 1,55* ingen.)
20. Dr. T. KOOPMANS
Linear regression analysis of economic time series ..... (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
21. Dr. W. L. VALK
Production, pricing and unemployment in the static state ..... (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
22. Dr. H. J. FRIETEMA
Productie en prijsvorming op de Engelsche markt van Nederlandsche, Deensche en kolo-
niale boter ..... (f 3,15)*
23. Dr. Ir. A. BAARS
Openbare werken en conjunctuurbeweging ..... (f 2,10)*
24. Dr. Ir. F. J. C. VAN DER SCHALK
Een analyse van de arbeidsproductiviteit in Nederland ..... (f 2,60)*
25. Dr. L. R. W. SOUTENDIJK
Methoden tot het vaststellen van den omvang der besparingen ..... (f 2,60)*
26. J. VAN DER WIJK
Inkomens- en Vermogensverdeling ..... (f 2,60)*
27. Dr. T. KOOPMANS
Tanker freight rates and tankship building ..... (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
28. Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden
van 1923 tot en met 1938, samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I.,
onder leiding van Prof. Mr. P. Lieftinck ..... (f 2,10)*
29. Dr. A. WINSEMIUS
Economische aspecten der internationale migratie ..... (f 2,10)*
30. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Egalisatiefondsen en monetaire politiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten
(derde gewijzigde druk) ..... (f 2,10)*
31. M. J. SCHUT
Tinrestrictie en tinprijs ..... (f 1,55)*
32. Dr. J. R. A. BUNING
De beleggingen der bijzondere spaarbanken in Nederland ..... (f 3,65)*

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. Haarlem

Verkrijgbaar in den boekhandel